

Diplomatisk aktivitet i avisen

– Nyhedsredigering af internationale relationer

AF PETER BRO

Den diplomatiske kontakt mellem Danmark og omverdenen er ikke begrænset til bonede gulve i ambassade- og regeringsbygninger. Diplomatiets foregår i stigende grad med redaktionelle medarbejdere som mødeledere og med deltagelse af mange forskellige aktører – lige fra terrorister til journalister. En historisk udvikling, som fremmer nye udfordringer for både danske pressefolk og politikere.

„På grund af sagens omtålelige karakter vil vi gerne bede om et møde med Dem så hurtigt som muligt“. Sådan lød de sidste linier i en af de måske mest markante brevvekslinger i nyere dansk politik- og pressehistorie¹. Brevet var adresseret til statsministeren i anledning af blandt andet Jyllands-Postens offentliggørelse af 12 karikatur-tegninger af profeten Muhammed, men fra statsministeriet blev anmodningen fra det lille dusin mellemøstlige ambassadører, charge d'affaires, delegationsledere og andre former for diplomatiske repræsentanter afvist et par uger senere. En afvisning, som skete med henvisning til, at den danske regering ikke kunne involvere sig i en sag om den redaktionelle linie på et større dansk dagblad.

Afvisningen til trods blev mødet dog en realitet – og det kom i stand betydeligt hurtigere, end man må formode, at kalenderbladene hos landets regeringsleder og elleve diplomatiske repræsentanter normalt vil tillade. Men frem for at mødes på Slotsholmen eller i en ambassade-bygning blev resultatet, at mødet blev ført med redaktionelle mellemænd i ind- og udenlandske ny-

hedsmedier. En række møder, som ikke kun havde deltagelse af politiske beslutningstagere, men som også gav borgere i gaderne lige fra Damaskus til København mulighed for at deltage i debatten om karikatur-tegningerne.

At danske politikere og pressefolk på den måde præger den internationale debat hører naturligvis til sjældenhederne. Men de mange aktioner og reaktioner som i 2005 og 2006 var med til at forlænge livet for karikatur-krisen viste, hvad mange nyhedsformidlere og -forbrugere måske ikke tænker over til dagligt. Nemlig, at nutidens politisk kommunikation mellem repræsentanter for forskellige nationer på ingen måde er afgrænset til lukkede mødelokaler, hvor adgangen er forbeholdt et fåtal. Kommunikationen kan også foregå i andre mødelokaler og under andre mødeformer.

Nyhedsmediernes er et eksempel på et sådant mødelokale, hvor internationale relationer kan skabes og brydes, men hvordan har pressen egentlig udviklet sig som et sådant mødested mellem det nationale og internationale, og hvilken betydning har udviklingen haft for den diplomatiske aktivitet i avisen, som bliver udfoldet i dag? De spørgsmål har været afsæet for denne artikel, og spørgsmålene bliver forsøgt besvaret og diskuteret ud fra flere forskellige indfaldsvinkler. Alt sammen noget, som bliver beskrevet i det næste afsnit, før selve analysen af avisernes diplomatiske aktivitet påbegyndes.

Redaktionelt diplomati mellem teori og empiri

Dækningen af den diplomatiske aktivitet i aviserne bliver belyst gennem en teoretisk såvel som en empirisk indfaldsvinkel. Det teoretiske udgangspunkt er, at pressen har „koloniseret“ den politiske kommunikation (Meyer, 2002) i den forstand, at pressen ikke længere nøjes med at kopiere kommunikationen, som den kan komme til udtryk i Folketinget, forsamlingshusene og andre traditionelle politiske fora. Den kan også komplementere eller ligefrem substituere den politiske kommunikation ved selv at fungere som et forum for politisk kommunikation mellem forskellige aktører (se blandt andet Bro, 2004).

Nutidens medlemmer af folketingets presseloge stiller sig ek-

sempelvis sjældent tilfredse med at skulle stenografere sig en seneskedehinde-betændelse til. Sådant som fortidens „folketingsmedarbejdere“ fra de store dagblade kunne gøre det, når de gav kortere eller længere passager fra landets politiske talerstole. Små og store meningsudvekslinger mellem politikere kunne på den måde finde vej til datidens læsere – mere eller mindre ordret og i den rette taleorden. Sådant er det sjældent i dag, hvor nutidens politiske journalister har skiftet presseløjerne og pressebordene ud med skriveborde hjemme på redaktionerne, hvor de har telefoner, computere og klippepulte indenfor rækkevidde.

Dermed bliver det lettere, at knytte forskellige kilder sammen i nyhedsartikler og -indslag. Også kilder, som ikke har deres daglige gang på Slotsholmen, men som har særlige erfaringer eller en særlig ekspertise, som gør dem velegnede som kilder. Selvom nyhedsmedierne stadig indeholder eksempler på, at pressen kopierer kommunikationen fra andre fora – såsom åbningsdagen i folketinget, årsmøderne i de største partier og særlige pressemøder – så har tendensen været, at nyhedsformidlingen er blevet mindre afhængig af mere traditionelle politiske arenaer og autoriteter.

Ovennævnte teoretiske arbejde har primært taget afsæt i nationale forhold, og de teoretiske ansatser bliver derfor i denne sammenhæng knyttet til kvalitative analyser af Politiken, Berlingske Tidende og Jyllands-Postens journalistik i årene 1905, 1955 og 2005 i uge 46 – den såkaldte nyhedsuge² (se blandt andet Lund, 2000; Lund; 2002). Ambitionen er i den forbindelse at afdække de journalistiske metoder, virkemidler og værktøjer, der er blevet udviklet siden den store danske presserevolution i 1905, og som har fået betydning for den diplomatiske aktivitet i nutidens aviser. En aktivitet, som opstår i mødet mellem det nationale og internationale, men et møde, som ikke altid har været lige synligt. Som det fremgår i 1905.

Det redaktionelle diplomati i 1905

„Journalistiken har opdaget og erobret Jordkloden. Erobrer den og lagt den ind under sig“, skrev ophavsmanden til den danske presserevolution, Henrik Cavling (1909), da han på Politikens 25

års jubilæumsdag i 1909 gjorde status over pressen udvikling – ikke mindst udviklingen på hans egen avis. I den forbindelse hæftede han sig særligt ved, at det „moderne Blad gennem sine Korrespondenter omfatter og holder Øje med hele Verden“. Et redaktionelt verdenssyn, som at dømme efter udgaverne af de tre dagblade i det store revolutionsår ikke kun gælder Henrik Cavlings egen avis.

Alle tre store dagblade bugner således med store og små internationale nyheder, som strækker sig lige fra den russiske zars sindsstemning i Skt. Petersborg og den engelske dronnings donationer til arbejdsløse over til nyhederne om jernbane-strejker i Østrig og udgivelsen af en ny bog på det krise-ramte parisiske bogmarked. Alt sammen materiale, som aviserne har fået fremskaffet gennem telegrambureauer, egne korrespondenter placeret i klodens knudepunkter (det fremgår typisk som „privat“-stof eller „privat“-breve) og andre landes dagblade. Udenlandske dagblade, som selv benytter sig af telegrambureauer, egne korrespondenter og andre dagblade, hvorved nyhederne i praksis kan køre i kredsløb mellem ind- og udland.

Politiken og Berlingske Tidende arbejder i den forbindelse mest med de mere formmæssige udtryk, og mens Politiken har det mest nutidige udtryk og blandt andet har inddraget illustrationer, forsøger Berlingske Tidende på heroisk vis at sikre sig en velordnet avis ved at inddele det meget blandede materiale under rubrikker som „Hovedstaden“, „Provinsen“, „Nabolandene“ og „Udlandet“. Men fælles for alle tre aviser er, at nyheder om lokale, nationale og især internationale begivenheder kryber ind mange forskellige steder i aviserne, og det internationale stofs store betydning hænger ikke mindst sammen med, at dette stof – i dansk journalistiks unge år – på mange måder var det letteste at få adgang til.

Indtil presserevolutionen havde man således med Henrik Cavlings ord i vid udstrækning siddet med „Hænderne i Skødet“ (1909) og været afhængig af det stof, som blev leveret på redaktionen fra telegrambureauer, eller som udgik fra møder på Christiansborg, i forsamlingshusene eller andre traditionelle politiske fora. Men med presserevolutionen følger ikke blot ambitiøse forsøg på at gøre dét nyhedsnet, der skal gennemtrawle hverdagen

og omverdenen mere fintmasket og mere vidt favnende, men også nye redaktionelle værktøjer – såsom interviewet og reportagen. To redaktionelle værktøjer, som betyder, at journalisterne selv kan forlade redaktionen for på egen hånd at opstøve originale nyheder.

Begge disse værktøjer, der er vigtige markører for, hvorvidt pressen bidrager til at fremme nye kommunikations-fora og -former eller blot kopierer andre, er dog meget lidt anvendt i alle tre aviser. Og om tirsdagen i denne uge bliver der direkte advaret i Politiken mod „Interview-systemet“. „Jeg er aldeles ikke bleven interviewet og er fast bestemt paa for Fremtiden aldrig at lade mig interviewe“, skriver en harmdirrende Georg Brandes i Politiken (14.11.1905) i anledning af, at han er blevet opsøgt og udspurgt af en journalist fra nogle provinsblade. Et interview, som har ført til, at han er blevet citeret for en hoben tåbeligheder.

Måske er det denne advarsel mod interview-systemet, som fører til, at det eneste andet interview, presserevolutions arnested bringer i denne uge, er en gengivelse af et interview fra en anden avis, der har interviewet en brøndgraver, som grundet et jordskred var blevet holdt fanget i en jordhule halvandet døgn. Samlet set gælder således for nyhedsugen i 1905, at de tre dagblade primært bringer omtale og referater fra andre fora, og at der er en svag sammenkobling mellem det nationale og internationale i avisernes spalter. Der bliver således ikke gjort nogen større indsats for at knytte internationale nyheder til nationale forhold – når man ser bort fra nogle enkelte sager. Heriblandt problemer med mælkeeksporten til Tyskland og kroningen af den norske konge.

Den artikel, som peger mest fremefter – i forhold til såvel sammensmeltningen af det nationale og internationale som brugen af nye redaktionelle metoder, virkemidler og værktøjer, der kan sikre pressen et selvstændigt virke på dette felt – er således en reportage fra Kristiania. En artikel fra det nuværende Oslo, som handler om et nært forestående valg, hvor nordmændene – et par dage senere – i stort tal stemmer for (gen-)indførelsen af monarkiet. Berlingske Tidende har i den forbindelse udsendt deres egen reporter, som indleder sin artikel med ordene:

„Hvis Postkortene kunde afgøre Sagen, var Prins Carl allerede

enstemmig valgt. Fra alle Boghandler-Vinduer skinner Ja'erne sindrigt anbragt. De straalere i Guld paa smeldende Splitflag. De staar tommehøje ved Siden Prinsens Billede med en Oplysning nedenunder om, at „vox populi“ er „vox dei“ (13.11.1905). Herefter fortsætter reportagen med, at journalisten med signaturen „Chr. G.“ bevæger sig ned af Carl Johann, den norske hovedstads svar på Strøget, hvorunder reporteren beretter om sine observationer, og om nogle af de bemærkninger om kongens forestående indsættelse, som han møder både på gaden og i de norske dagblade.

Berlingske Tidende er i den forbindelse ikke ene om, at have korrespondenter i byen. Det samme har Politiken i skikkelse af en reporter, som hjemsender nyheder med signaturen „Gr.“, og det samme har Jyllands-Posten, hvor størstedelen af dækningen dog bliver foretaget via Ritzaus Bureau, bladets korrespondent i København og omtalen i andre ind- og udenlandske dagblade, men hvor der også optræder kortere og længere nyhedsomtaler under mærket „***“. Politiken er i den forbindelse den avis, som gør mest ud af udnævnelsen. Bladet tildeler således sagen mere end tre-fjerdedele af forsiden dagen efter indsættelsen, og selvom en del af nyhedsbehandlingen beror på telegramstof rummer både redigeringen og opsætningen i disse dage interessante perspektiver for den fremtidige diplomatiske aktivitet i avisen.

Politiken kan således et par dage senere samle en lang række telegrammer, der er blevet sendt fra både nyhedskilder og -korrespondenter, og som giver læserne et indtryk af kommunikation. Under rubrikken „Udveksling af Telegrammer“ refereres således først fra et telegram, som den kommende konge har sendt til det norske Storting, og hvori han påtager sig det royale erhverv. Et telegram, som – i Politikens gengivelse – fører Stortinget til at afsende telegrammer til den danske konge, den nye norske konge og til den danske regering. Flere af disse svarer tilbage med egne telegrammer, som avisen også bringer, og dermed opstår en form for kommunikation, som ikke er bundet af, at deltagerne er bundet af samme tid og sted.

Endelig rundes omtalen af med ordene fra Politikens egen korrespondent „Gr.“, der anvender en ny kommunikations-teknologisk landvinding, der snart får stor betydning for den diplomatiske aktivitet i aviserne og ikke mindst for indsamlingen af inter-

nationalt nyheds-materiale „Pr. Telefon fra vor Korrespondent“ lyder underrubrikken således til notitsen, hvor korrespondenten afslutter omtalen af forløbet omkring den kongelige indsættelse. Alt sammen udtryk for, at journalisterne ikke alene begyndte at benytte sig af kilder, som var adskilt i tid og rum, men også begyndte at benytte sig af nye kommunikations-kanaler, som lettede pressens muligheder for at komme i kontakt med stadig fjernere egne af verden. En mulighed, man ikke holder sig tilbage fra, og som bliver anvendt til at koble det ind- og udenlandske.

Det redaktionelle diplomati i 1955

Presset på de journalistiske seneskedehinder er måske mindsket, men på ingen måde ophørt i 1955, hvor omtaler og referater lige fra retsmøder i København til internationale topmøder rundt om på kloden stadig præger avissiderne. Den internationale dækning fylder endnu meget – om end danske og internationale kilder ved flere lejligheder blander sig, hvis de vel og mærke har været samlet fysisk. Det er Jyllands-Postens forside den allerførste dag i nyhedsugen i 1955 er vidnedsbyrd om. „Politisk er Sydslesvigerne nu overladt til sig“, lyder rubrikken til en nyhed, der omhandler et møde om det danske mindretal i Tyskland,

Den deltagende journalist – som ikke fremtræder ved navn, hverken i starten eller slutningen af artiklen – lader her ministerpræsidenten i Kiel optræder her side om side og sætning efter sætning med mødets øvrige debattører, som at dømme efter omtalen og referatet spænder fra en tjener fra København og en lektor fra Lyngby. Jyllands-Posten er ikke ene om, at fortælle sine læsere om mødet og den dansk-tyske problematik. Det samme gør Berlingske Tidende, og der er også store redaktionelle ligheder mellem de tre dagblades valg af nyheder, der alene tager afsæt i begivenheder udenfor landets grænser.

Fælles for alle tre aviser på ugens første dag er således, at de – udover en serie mere kuriøse forside-artikler om internationale forhold, såsom Prins Charles's ønske om en rumdragt i fødselsdagsgave (Politiken), tre jomfru-fødsler i Storbritannien (Berlingske Tidende) og en skole, som er styret i en flod i Canada (Jyllands-Posten) – omtaler afsættelsen af præsidenten i Argentina

og et topmøde mellem den franske udenrigsminister og vesttyske forbundskansler som tophistorier.

Begge disse nyheder baserer sig på telegrambureauer (AP, REUTER, DPA og Ritzaus Bureau), og mens de fåtallige udtalelser i forbindelse med topmødet baserer sig på et „Communique“ og „Fælleserklæring“ fra parterne, baserer udtalelserne i forbindelse med afsættelsen af den argentinske præsident sig i nogle af de mere eller mindre sammenskrevne telegrammer, som de tre aviser bringer, blandt andet på en meddelelse over den argentinske statsradio, og på hvad demonstranter har råbt på gaden. Rendyrkede interviews – foretaget af danske reportere eller danske korrespondenter i udlandet – er dog endnu en mangelvare i det internationalt orienterede mediemateriale fra 1955.

Men interviewet har nu i stigende grad fundet vej til andre stofområder. I nogle tilfælde anvendes det godt nok til at udtrykke noget humoristisk og lattermildt, som det også skete tidligere i Politiken med gengivelsen af interviewet med den nedgravede brøndgraver. Halvtreds år senere i 1955 bringer Politiken eksempelvis et interviewuddrag på forsiden, hvor anføreren for B1903 glæder sig over, at han samtidig med sejren over en rivaliserende klub har spillet sig til en tolvver på tips-kuponen. „Ja, jeg ved jo ikke, hvad den giver, men under alle omstændigheder kommer den godt tilpas. For jeg har sparet til en scooter ... saa det skal blive rart nu at kunne spare benene lidt i løbet af ugen, og bruge dem saa meget mere paa fodboldbanen“ (14.11.1955).

Selvom ugens artikler baserer sig meget på andre begivenheder, hvor udtalelser fra deltagerne under møder i folketinget, forsamlingshusene, retssalene eller auditorierne bliver anvendt som mere eller mindre direkte citater på avissiderne, så bringer aviserne også eksempler på (solo-)interviews, hvor det nationale møder det internationale – fra interviewet med „sexual-statistikeren Dr. Kinsey“, der gæster landet, til interviewet med en 25-årig dansk ungersvend, der er på vej til udlandet for at lede „Sudan-missionens Boghandel“. Endelig er der også enkelte eksempler på, at nyhedsformidlerne – mere eller mindre ansporet af begivenheder indenfor og udenfor landets grænser – anvender interviewet for et komme helt tæt på begivenheder.

Ugens vigtigste begivenheder i denne sammenhæng er den så-

kaldte Klaksvig-affære fra Færøerne. Her har der gennem længere tid været spændinger mellem repræsentanter for Danmark og de lokale indbygger, og spændingerne har i efteråret 2005 ført til optøjer, som siden har ledt til anholdelse af flere beboere i Klaksvig. Politiken har som den eneste af de tre dagblade en „Udsendt medarbejder“ i den nordøstlige del af Færøerne, og fra denne medarbejder, der bliver benævnt med sit fulde navn, tilgår der henover ugen en længere artikel, hvorunder journalistikkens nye „kampmidler“, som Henrik Cavling (1909) benævnte „interviewet“ og „reportagen“, bliver bragt i anvendelse samtidigt.

„Hvad er formaålet med udsendelsen af armadaen“, spørger reporteren, Edvard Andersen, en af Klaksvig-affærens nøglepersoner, en færøsk forsvarer, (med henvisning til de lokale fiskeres samling i havnen og på havet), og refererer både eget spørgsmål og det lange svar, hvorefter han følger sin kildes færd resten af dagen. Det var ikke den første selvstændigt indhentede udtalelse i Klaksvig-affæren. Hverken i Politiken, som allerede et nyhedsdøgn forinden – i forbindelse med, at den værste urostifter netop var blevet idømt atten måneders fængsel – kunne fortælle: „Politi-assistent Wamborg udtalte i aften til Politikens Medarbejder: – Vi tager den slags roligt, men er årvågne“ (18.11.1955).

Men det er bemærkelsesværdigt, at brugen af interviewet ofte antager en dækket og indirekte form, og selvom det ved flere lejligheder fremgår, at repræsentanter for aviserne har været aktivt opsøgende – eksempelvis ved at henvise til „Saavidt det i Aftes kunne skaffes oplyst, er Regeringen kommen til denne Afgørelse ...“ eller „Oplyser til Jyllands-Posten“ – så bliver denne form for input-interview sjældent omsat til output-interviews, hvor der bliver sat anførselstegn om de selvstændigt indhentede svar. Nyhedskilderne bliver med andre ord fortsat omtalt i stedet for at blive italesat, selvom de medvirkende nyhedskilder nu tæller færre autoritative beslutningstagere fra det politiske miljø.

Når kilderne endelige bliver italesat sker det som oftest i de tidligere omtalte solo-interviews, hvor interviewet antager form af typen „spørgsmål-svar“, og hvor reporteren gennem sine spørgsmål fremstår meget ukritisk og underdanig i forhold til kildens viden og virke. Eller gennem gengivelser af udtalelser fremsat i andre sammenhænge. Sådan som det fremgår af to af de andre

sager, der sammen med Klaksvig-affæren, fylder godt i dagbladene. En af de andre store sager handler om etableringen af en forbindelse mellem Rødby-Puttgarden, hvor danske og tyske repræsentanter mødes i Sølvgade i København. I den forbindelse bringer alle tre aviser referater – og nogle med direkte citater i anførselstegn – men de er baseret på udtalelser i den „rapport“, som parterne offentliggjorde efter mødet.

På samme måde er dækningen af en anden af ugens internationale begivenheder – mødet mellem den amerikanske, russiske, franske og engelske udenrigsminister om Europas fremtid – baseret på fyldige referater fra de offentlige dele af forhandlingerne, samt et „Communique“ som blandt andet Berlingske Tidende refererer til under rubrikken „Kold Krig igen?“. Alt sammen udtryk for, at pressen ikke længere nødvendigvis refererer fra traditionelle politiske fora, men også på baggrund af mere eller mindre redigerede gengivelser af den politiske kommunikation, som de politiske aktører selv har foretaget. Politikerne har med andre ord udviklet nye platforme til gavn for pressen – og sig selv. Pressen holder sig dog ikke selv tilbage fra etableringen af nye platforme. Som det fremgår halvtreds år senere.

Det redaktionelle diplomati i 2005

„Tilstår på tv ...“ er en sætning, som går igen i alle tre dagblade hundrede år efter den store presserevolution i 1905. Baggrunden er, at en selvmords-terrorist overlevede bombningen af tre internationale hoteller i Jordans hovedstad, Amman, den foregående uge. Et forhold, som de tre aviser dog griber forskelligt an i den pågældende uge i 2005. Berlingske Tidende vælger at dække sagen ved at optrykke et telegram fra et af de internationale bureauer, hvori der indgår indtil flere direkte citater fra både den overlevende terrorist og jordanske politikere, og Politiken benytter sig – at dømme efter artiklens fakta og formuleringer – i vid udstrækning af samme telegram, uden dog at kreditere telegrambureauet.

Endelig har Jyllands-Posten som eneste avis sendt en korrespondent til Amman, og mens de to konkurrenter, med københavnske hovedredaktioner, denne dag alene refererer til uden-

landske kilder, knytter avisens medarbejdere flere kilder – også danske – på sagen. En eksplicitering af den nationale kobling, som Jyllands-Postens korrespondent har fået bistand til, idet den danske udenrigsminister samme dag er mellemlandet i Jordan for at inspicere de bomberamte hoteller og holde møder med landets politiske ledelse. Resultatet er, at artiklen fra Jyllands-Posten – udover udtalelser fra en hoteldirektør, der betyder – „*vi kan ikke lade os skræmme af terrorister. Nu er vi alle soldater*“ – er blevet knyttet direkte til Danmark.

Set i dette lys klinger den velkendte diplomatiske kliche – „Vi forhandler ikke med terrorister“ noget hult i redaktionelle sammenhænge, hvor det i denne uge lykkes for en mellemøstlig terrorist at få sat dagsordenen for en debat, hvori både hun, regionens politiske topfolk og et dansk regeringsmedlem – foruden en jordansk hotelejer – deltager. Dækningen af denne og andre sager, hvor det nationale og internationale kobles sammen er i den forstand udtryk for væsentlige redaktionelle bevægelser mod en større grad af nyhedsredigering af de internationale relationer, hvor alt fra borgere til mere autoritative beslutningstagere bliver bragt sammen i nye rammer – både i den virkelige og virtuelle verden i pressen – selvom de har forskellige former for pondus i den politiske kommunikation.

Dækningen af international politik adskiller sig i den forstand ikke fra den mere nationalt orienterede politik, hvor journalisten – sådan som det er blevet udtrykt andetsteds – fungerer som en slags „mødeleder, ... som bringer politikere og andre i dialog med hinanden“ (Pedersen et al., 170), og det er som nævnt ikke kun fremtrædende repræsentanter for det politiske Danmark, som bliver involveret i den diplomatiske aktivitet på aviserne. I forbindelse med den tyrkiske premierministers besøg i Danmark i nyhedsugen i 2005 har Jyllands-Posten således fået foretaget en meningsmåling, hvor danskerne – som statistisk aggregat – bliver knyttet sammen med den danske og tyrkiske regeringsleder.

Men der er også andre repræsentanter for Danmark. Repræsentanter, som end ikke har dansk statsborgerskab. Gennem ugen optræder således repræsentanter for alt fra EU og NATO til FN som forfægttere af danske interesser i forbindelse med diverse internationale konflikter. Politikere, der repræsenterer de nye

mellemstatlige og transnationale politiske samarbejdsformer og -organisationer, som er opstået gennem det 20. århundrede, og som har betydet, at blandt andet Berlingske Tidende, som forsøgte at tøjle det meget telegramstof i 1905 under kategorier som „nabolande“ og „udlandet“ nu har fået avissider mærker „Europa“, som er placeret mellem „Indland“ og „Udland“.

Nye internationale relationer har i den forstand fremmet nye diplomatiske aktører som redaktionelle repræsentanter for danske synspunkter og positioner, og som det fremgår flere gange i løbet af denne nyhedsuge, er pressen og dens repræsentanter også en del af denne udvikling. Den presse, hvis tiltagende brug af interviewet henover de sidste hundrede år kan ses som et udtryk for professionens tiltagende selvstændighed (Schudson, 1995), og som også gennem dette århundrede er kommet til at fylde stadig mere på siderne. I den forstand, at de ansatte på aviserne er gået fra at blive omtalt ved pseudonymer, signaturer eller grafiske mærker i starten af det 20. århundrede til de får deres egne navne med i artiklen i starten af det 21. århundrede. Først i bunden af artiklerne og siden også i toppen i artiklerne.

I denne uge er det især pressens virke i forbindelse med topmødet mellem den danske statsminister og den tyrkiske premierminister, som fører til mange spaltmillimeter. Et topmøde, der kan ses som et udtryk for den afsender-styrede gengivelse af den forudgående politiske kommunikation som i 1955 kom til udtryk ved udsendelsen af blandt andet rapporter og *communiqué*'er. I denne sammenhæng er det den tyrkiske premierministers modvillige mod at deltage i pressemødet efter mødet med statsministeren, som fører til fokuseringen på pressen som en selvstændig aktør. Listen over de akkrediterede pressefolk tæller nemlig en kurdisk tv-station med sendetilladelse i Danmark, hvilket får premierministeren til at udvandre.

Som det var tilfældet med Karikatur-krisen fører den manglende mødelyst dog blot til, at mødet finder sted i andre mødelokaler og under andre mødeformer. I dagene efter udvandringen bringer alle tre dagblade således omtale af premierministerens handlinger og holdninger, som siden bliver knyttet sammen med udtalelser fra repræsentanter for både den kurdiske tv-station og mange andre parter i ud- og ikke mindst indland. Herunder ikke

mindst politiske aktører, som sympatiserer med den kurdiske sag.

Der sker nemlig det interessante med den diplomatiske aktivitet i avisen, at den rykker fra udlands-siderne til indlandssiderne. Fra den første omtale dagen før mødet med den danske statsminister, hvor eksempelvis Politiken har omtalt besøget under rubrikken „Tyrkiet syndebug for EU's problemer“ på avisens udlandssider. En udvikling, som også kendetegner terrorbombningen i Jordan. Nyheden bliver først bragt på udlandssiderne men den opfølgende omtaler, flytter over til indlandssiderne i takt med at danske pressefolk og hjemlige politikere begynder at ekspliciterer koblingen til det danske.

Den anden store sag, hvor pressen bliver gjort til aktør, modtager kun begrænset dækning i de tre dagblade den pågældende uge, men sagen startede længe inden nyhedsugen i 2005 og dækningen af den fortsætter mange måneder efter. På den sidste dag i nyhedsugen gengiver Jyllands-Posten således et telegram, hvor det fremgår at – „Muslimer vil boykotte danske varer“ (20.11.2005). En nyhed, som skyldes, at imamer i Danmark vil besøge flere muslimske lande for at tale med ledende embedsmænd og religiøse ledere om Jyllands-Postens karikatur-tegninger af profeten Muhammed.

„Formålet med rejsen er først og fremmest at vise, at sagen er et internationalt anliggende og understrege, at den ikke kun berører 50.000 troende muslimer i Danmark, men 1,3 mia. troende muslimer over hele verden“, fremhæves det i telegrammet, som optakt til et direkte citat fra den ene af de deltagende imamer: „Vi synes, at det vil gavne debatten at inddrage flere ledende skikkelser i den muslimske verden og give dem et retvisende billede af, hvad der sket.“ (20.11.2005). En inddragelses-proces, som må siges at lykkes – hvad enten det skyldtes indsatsen fra delegationen, udenlandske politikere, diplomatiske repræsentanter i Danmark, danske politikere, danske diplomater i udlandet, dansk presse eller nogle helt andre.

Nyhedsproduktion som diplomatisk aktion

Punktnedslagene gennem dansk mediehistorie har peget på en tiltagende nyhedsredigering af internationale relationer. Forstået på den måde, at pressen opererer stadig mere selvstændigt i forhold til mere traditionelle fora, hvor den diplomatiske aktivitet bliver synliggjort. Dermed ikke ment, at møder mellem repræsentanter for forskellige lande ikke længere bliver dækket ligeså intensivt som tidligere, men hvor dækningen tidligere var baseret på mere eller mindre fyldige referater af den politiske kommunikation fra andre fora, bliver pressen henover det sidste hundrede år i stigende grad et forum for original-produceret politisk kommunikation.

Denne udvikling, hvor pressen komplementerer og til tider ligefrem substituerer den politiske kommunikation – sådan som det blandt andet kom til udtryk i forbindelse med det dansk-tyrskiske topmøde, og i forbindelse med menings-udvekslingen mellem den danske regering og elleve mellemøstlige diplomater – er ikke mindst blevet muliggjort gennem et skift fra at præsentere partipolitiske „views“ til brugen af inter-views. Brugen af inter-views har nemlig sikret større selvstændighed i forhold til sammenvævningen af forskellige aktører, som kan være adskilt af tid og sted og traditionel politisk gennemslagskraft.

Denne proces, hvor ind- og udenlandske borgere og beslutningstagere – og alt derimellem – bliver vævet sammen i holdnings- og handlingsudvekslinger, er samtidig blevet suppleret med en sammenvævning af det nationale og det internationale. En redaktionel form for grænseoverskridelse som har fået to betydning, idet nutidens nyhedsformidlere er dygtige til at ekspliciterende indenlandske sammenhænge i det udenlandske, men hvor nye repræsentanter for det danske – også uden dansk cpr.nr. – samtidig begynder at præge spalterne.

Denne udvikling beror ikke alene på pressens udvikling, men også i høj grad på den politiske udvikling, hvor man i stadig højere grad holder pressen væk fra de diplomatiske nøgleaktiviteter, og i stedet etablerer egne komplementære udgaver af kommunikationen. Det kan eksempelvis ske ved at holde pressemøde efter topmøder frem for at lade journalisterne deltager under

disse, eller ved at udsende en pressemeddelelse eller en *communique* efter de afsluttede forhandlinger. Samtidig kan regeringsmedlemmer eller andre repræsentanter for staten ved deres fysiske fremmøde sikrer en kobling til det nationale.

Alt sammen udtryk for, at den diplomatiske aktivitet i pressen er genstand for en stigende politisk opmærksomhed. For selvom den diplomatiske aktivitet i pressen stadig kun er en af mange aktivitetskanaler og –former (konferencer, møder og „*demarche*’er“, hvor man foretager fortrolige diplomatiske henvendelser, var nogle af de diplomatiske kommunikations-former, som blev omtalt i de tre dagblade i den udvalgte analyse periode), så er pressen blevet stadig vigtigere i forhold til at formidle information, skabe kommunikation og fremme mobilisation overfor både ind- og udenlandske aktører.

„Public Diplomacy“ bliver fænomenet kaldt (se blandt andet Hitchcock, 1988; Fortner, 1994), når den diplomatiske aktivitet skifter arena fra bonede gulve i ambassade- og regeringsbygninger til mere offentlige fora, der giver udenlandske politikere, diplomater mv. en mere direkte adgang til de borgere, der har indirekte indflydelse på de politiske systemer i hjemlandet grundet deres muligheder for at stemme politikerne ind og ud. En tilgang, som den danske regering i kølvandet på problemerne omkring Karikatur-krisen har besluttet sig for at opprioritere for at „kommunikere motiver og værdier for det danske engagement i Mellemøsten“ (Udenrigsministeriet, 2006).

Det er dog ikke kun politikerne, som – mere eller mindre tvungne af reaktioner fra omverden – er begyndt at forholde sig til de potentialer og problemer, som den tiltagende nyhedsredigering af de internationale relationer kan have. Tabet af menneskeliv i udlandet, arbejdspladser i hjemlandet og millioner kroner i mistet omsætning blandt danske firmaer med international afsætnings-afhængighed har fremmet et klassisk spørgsmål blandt mange redaktionelle ledere og medarbejdere i Danmark, som har berøring med den diplomatiske aktivitet i avisen: Skal man tage hensyn til de mulige følgevirkninger af nyhedsformidlingen?

Denne problematik er dels blevet mere aktuel i takt med, at pressen ikke længere blot kopierer kommunikationen fra andre

fora men også komplementerer og ligefrem substituerer mødet mellem det nationale og det internationale. I den forstand har pressen selv påtaget sig en langt mere aktiv rolle, som samtidig gør den mere sårbar overfor pådragelsen af et ansvar. Dels er problematikken blevet mere aktuel i takt med, at pressen – mere eller mindre tvunget af omstændighederne – er begyndt at lægge spalteplass til eget virke, der kan afføde alt fra udvandring fra pressemøder til tab af menneskeliv.

Alt sammen forhold, som peger på, at den diplomatiske aktivitet i pressen ikke alene handler om relationer mellem ind- og udenlandske nyhedskilder, men også om de redaktionelle leders og medarbejderes holdninger og handlinger i forhold til mødet mellem det nationale og det internationale.

NOTER

1. Brevet er her citeret fra den oversættelse, som senere er blevet offentliggjort i dagspressen (se blandt andet Politiken den 21.2.2006)
2. Data-materialet er fremskaffet gennem det tværfaglige forskningsprojekt MODINET, hvor forskere fra en lang række områder – såsom medievidenskab, sociologi og statskundskab – har anlagt forskellige indfaldsvinkler i forhold til Medierne og Demokratiet i Netværks-samfundet. Mere herom på www.modinet.dk

REFERENCER

- Bro, Peter (2004) „Communicative Networks“. I *Journalism Studies*, 5, pp. 525-535.
- Bruhn Jensen, Klaus (red.) (1996) *Dansk mediehistorie 1-3*. København: Samlerens Forlag.
- Cavling, Henrik (1909). *Bladet*, Politiken den 1. oktober 1909, sektion B, p. 3.
- Hitchcock, David I. (1988). *U.S. Public Diplomacy*. Washington: CSIS.
- Fortner, Robert S. (1994). *Public Diplomacy and International Politics*. London: Praeger.
- Lund, Anker Brink (2000). *Først med det sidste*, Århus: Forlaget Ajour.

- Lund, Anker Brink (2002). *Den Redigerende Magt*, Århus: Århus Universitetsforlag.
- Meyer, Thomas (2002) *Media Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Pedersen, Ove K. og Peter Kjær, Anders Esmark, Maja Horst og Erik Meier Carlsen (2000). *Politisk journalistik*, Århus: Center for Journalistik og Efteruddannelse på Forlaget Ajour.
- Schudson, Michael (1995) *The Question Authority: A History of the News Interview*. I Michael Schudson (Ed.). *The Power of News*. Cambridge: Harvard University Press, pp. 72-93.
- Stangerup, Hakon (1968). *Henrik Cavling og den moderne avis*, København: Gyldendal.
- Udenrigsministeriet (2006). *Analyse af det Arabiske Initiativ*. København: Udenrigsministeriet.

Derudover er der refereret fra og til redaktionelle elementer i Dagbladet Politiken, Berlingske Tidende og Jyllands-Posten i 1905, 1995 og 2005 – i uge 46.